

[Jørgen Jørgensen (Ullerup).]

Ja, men det gør en stor forskel, om en egns befolkning har det tryk over sig, at den må regne med, at den og den strækning falder væk, hvis der ikke bliver større interesse for den, eller om den kan regne med, at banen bliver liggende, fordi der er et opland til den. Derfor ville jeg gerne have haft en redegørelse for, hvordan det forholder sig med rentabiliteten for statsbanernes sidelinier set i relation til rentabiliteten for mange af de privatbaner, som nu f. eks. placeres under gruppe 2.

Ministeren for offentlige arbejder (Lindberg): Jeg kan ikke være enig med det ærede medlem hr. Jørgen Jørgensen (Ullerup) i, at en befolkningsskreds, der bor langs en sidebane til statsbanerne, ikke har samme interesse i banen, hvadenten det er en privatbane eller en statsbane. Jeg ved da i hvert tilfælde, at da vi drøftede spørgsmålet om nedlæggelse af strækningen fra Skjern til Videbæk, var det lokale interesser, der gjorde, at man udsatte nedlæggelsen, og befolkningen var også, da banen endelig skulle nedlægges, meget interesseret i sagen. Jeg mener dermed, at hvis befolkningen er nogenlunde klar over, at der er tale om at nedlægge en bane i den egn, hvor de bor, er interessen lige stor, hvadenten det er en privatbane eller en statsbane.

Det ærede medlem ville gerne have en redegørelse for statsbanernes forhold. Hvis man har interesse for en sådan, er der mulighed for, at man i det kommende udvalg kan se på spørgsmålet. Jeg forstår, at det nærmest er spørgsmålet om sidebanerne til statsbanerne, man er interesseret i, og hvis der er interesse for det i udvalget, er der ikke noget i vejen for, at vi kan drøfte problemet.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Horn: Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om husholdningsskoler og husholdningsseminariet m. m.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 961, fremsættelsen i tidenden sp. 2255).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Poul Hansen (Grenaa): Det er i høj grad velbegrundet, at den højtærede undervisningsminister nu fremsætter lovforslag om en forbedring af husholdningsskolernes og husholdningsseminariernes vilkår, et forslag, som svarer nøje til, hvad der i fjor gennemførtes for folkehøjskoler og landbrugsskoler vedkommende.

For det første er der tale om en nødvendig ajourføring, fordi husholdningsskolernes forhold nu engang svarer nøje til højskolernes. For det andet bør man nok tillægge husholdningsskolerne voksende betydning som læresteder og ønske dem besøgt af et stigende antal unge piger i de kommende år. Antallet af pladser for unge piger som huslig medhjælp i private hjem er stærkt faldende, både på landet og naturligvis navnlig i byerne, og dermed er tidligere generationers læresteder i husførelse ved at forsvinde helt ud af billedet. På den anden side vokser med samme — eller måske større — hast antallet af unge piger, der direkte fra folkeskolen søger ind på fabrikker, kontorer og i butikker, og det er også indenfor disse erhvervsområder, de kommende store årgange af unge piger skal finde pladser. Antallet af unge piger, der nuomstunder gifter sig uden at ane noget videre om husførelse, er derfor graverende stort. Folke- og aftenskolernes undervisning i husholdning har stor betydning som supplement til det, man gennem en årrække har lært i et hjem, men kan ikke erstatte en virkelig læreplads. Ligesom man nu begynder at tale om læringskoler for de unge for dermed at klare deres oplæring til arbejde indenfor håndværk og industri, kommer vi måske også til for fremtiden at betragte husholdningsskolerne som de eneste mulige læresteder for et flertal af unge piger, forinden de skal giftes. Jeg skal også af denne grund varmt anbefale lovforslaget til forstående behandling her i tinget.

Kr. Juul: Det er min opfattelse, at husholdningsskolerne bør have samme vilkår med hensyn til statsstøtte som folkehøjskoler og landbrugsskoler, og det gjorde jeg allerede opmærksom på sidste år, da vi havde lovforslaget om folkehøjskoler og landbrugsskoler til behandling. Det er det, der med det foreliggende lovforslag påtænkes gennemført, og jeg kan da på mit partis vegne tilsige vor støtte dertil. Jeg regner med, at vi får lejlighed til at se på enkeltheder i et udvalg.

Det ærede medlem hr. Poul Hansen (Grenaa) gjorde den bemærkning, at det efterhånden er småt med læresteder ude i husholdningerne. Deroverfor har jeg lyst til at sige, at problemet er vel just ikke, at det er småt med læresteder, men snarere, at det er småt med søgningen til disse læresteder. Sagen er jo, at der er mange husmødre, som gerne ville have en husassistent, og hos hvem en ung pige ville få et ypperligt lærested; men det er, som om de unge går udenom og søger andre steder hen; der er noget, der trækker andetsteds. Jeg vil ønske, at respekten for det huslige arbejde må vokse i fremtiden, for der er ingen tvivl om, at det er af stor værdi, også af stor samfundsøkonomisk værdi, at de unge mere og mere gør sig klart, at en forudsætning for, at de kan være med til at opretholde et hjem, er, at de kan klare også de rent praktiske problemer, der står i forbindelse med det at have et hjem.

Hanne Budtz: Da mit partis ordfører, det ærede medlem fru Marie Antoinette von Lowzow, er forhindret i at være tilstede i dag, skal jeg på mit partis vegne fremsætte nogle bemærkninger.

Lovforslaget betyder for husholdningsskolernes og husholdningsseminariernes vedkommende en ligestilling med folkehøjskoler og landbrugsskoler. Rent principielt er det yderst tilfredsstillende at se, at den uddannelse, der gives de unge i husholdningslære, vurderes i samme grad som uddannelsen på landbrugsskolerne. Det er en retningslinje, som er selvfølgelig, og som er med til at højne respekten for gerningen i huset. Jeg har forøvrigt også den opfattelse, at det nu efterhånden i det store og hele er slået fast, at gerningen i huset

er lige så værdifuld og respektabel som noget som helst andet erhverv. Ganske vist er det desværre stadig muligt, navnlig på landet, at se eksempler på, at man har været meget interesseret i nøje viden om den rette fodring af kvæg, medens man har trukket på skuldrene af læren om den rette ernæring for menneskene, som dog er en forudsætning for arbejdsindsatsen.

Det er vist en almindelig opfattelse, at man ikke noksom kan opfordre de unge piger til at søge husholdningsmæssig lærdom foruden — og helst forinden — den uddannelse, de ellers vil søge. Jeg synes, det er et område, der skulle kunne gøres noget positivt for ved denne lov, nemlig ved at give adgang til optagelse på husholdningskursus allerede, når de unge piger er fyldt 16 år.

I den nugældende lov er aldersbetingelsen 17 år, og i det foreliggende lovforslag foreslår man, at de unge piger inden afslutningen af kursus skal være fyldt 17 år. Jeg synes, det er en noget uklar regel. At give adgang fra elevens 16. år ville være i overensstemmelse med de ønsker, der er fremsat af husholdningsskolernes forening allerede ved lovændringen i 1949. Mit parti gik allerede dengang ved vor ordfører, det ærede medlem fru Erna Sørensen, ind for dette, men uden resultat. Forholdet er jo det, at de unge piger ofte før 16 års alderen har afsluttet deres skolegang; men er for unge til at tage ud i huslige stillinger eller til allerede på dette alderstrin at få adgang til andre former for uddannelse. Der er et behov for at få dem på husholdningsskole, allerede når de er fyldt 16 år, men de kan ikke komme der, og skal de vente dette år, betyder det meget ofte, at forældrene sætter dem til noget andet. Tidspunktet er derfor, synes jeg, inde til at ændre loven i overensstemmelse med det praktiske livs krav.

Løvrigt kan der rejses spørgsmål om enkeltheder af økonomisk art, men jeg kan på mit partis vegne tilsige en velvillig behandling i udvalget.

Ingeborg Refslund Thomsen: De forbedrede kår, som højskoler og landbrugsskoler fik ved loven af 1955, foreslås nu udvidet til også at gælde husholdningsskoler. Mange højskoler har husholdnings- og landbrugs-

[Ingeborg Refslund Thomsen.]

undervisning, og endnu flere landbrugs-skoler har særlige husholdningsafdelinger; derfor er det rimeligt, at lovgivningen på disse områder bliver mere ensartet.

Vi har 35 godkendte husholdningsskoler, deraf er de 33 anerkendte, som det hedder, d. v. s. de får statsstøtte. En del af skolerne er ligesom højskoler og landbrugsskoler selvejende institutioner; mange er endnu i privateje, men den selvejende form vil nok blive den almindelige, fordi den også giver større adgang til støtte fra det offentlige. Formålet med lovændringen er jo at skabe mere betryggende økonomiske kår for skolerne, så at de unge stadigvæk kan få den bedst mulige huslige uddannelse.

Her i det høje ting er der fornylig talt alvorsord om de store årgange, om vor pligt og vilje til at berede vejen for dem; de skal fremfor alt ikke have det indtryk, at de er uvelkomne i verden, at de er overflødige og besværlige. Ofte ser man jo avisoverskrifter, der ikke er videre venlige overfor de store årgange, f. eks. om, at vi mangler åndssvageanstalter og straffeanstalter. En god opdragelse og en god uddannelse er det bedste, vi kan give dem. De unge kvinder, der har valgt at gå den huslige vej, skal nok selv finde vejen til husholdningsskolerne; halvdelen af husholdningsskolernes elever er husassistenter, der vil dygtiggøre sig til mere overordnede stillinger. Men der er andre unge piger, hvis evner og interesser ligger på helt andre områder; de har ikke tid til at ofre mere end et halvt år på et skoleophold, og de får måske kun tid, når de nu kan komme ind i 16—17 års alderen, inden en faglig uddannelse kræver dem helt. Når disse faguddannede kvinder senere skal passe både hus og hjem og udearbejde, vil alt gå lettere for dem, når de har betalt lærepengene i de unge år og ikke først skal gøre deres erfaringer senere, når deres tilværelse er fortravlet. En husholdningsskole er jo ikke blot en kogeskole; den arbejder med sundhedsmæssige og økonomiske problemer, der sætter kvinderne i stand til bedre at varetage et hjemms mangesidede interesser. Hjemmenes økonomi er også landets økonomi, og uvidenhed på huslige områder må ofte betales dyrt senerehen i livet.

Den forhøjelse af grundtilskuddet, der

foreslås, er størst for de små skoler, der også trænger mest til støtte, dobbelt så stort som til skolerne med de mange elever. Denne vilje til at holde hånden over de små skoler kan jeg i høj grad bifalde. Det forekommer mig rigtigt, at en skole ikke kategorisk skal miste statstilskuddet, fordi den, måske ganske forbigående, har få elever. Hvis det viser sig, at der står en kreds, der selv vil ofre noget, bag skolen, tager staten alligevel $\frac{2}{3}$ af den økonomiske byrde.

De ensartede regler, der nu opstilles for løn- og timeberegning, må betragtes som et stort fremskridt, der vil skaffe megen ufrod af vejen.

Jeg ved, at forstanderinderne havde ønsket deres årlige timetal nedsat til 480 timer under hensyn til den store administration, der påhviler dem; lovforslaget siger 600 timer. Rent umiddelbart synes man, det må være lettere at aflaste forstanderinden for regnskaber og deslige end at undvære hende i undervisningen, hvor hun dog får den nære kontakt med den enkelte elev. Men vi må se nærmere på forstanderindernes timetal i udvalget; på seminarierne har forstanderne jo kun halvt timetal.

Selvom der foreslås betydelige forhøjelser af de forskellige tilskud, må man ikke glemme, at prisstigningerne også rammer de ikke tilskudsberettigede områder: vedligeholdelse, brændsel og madudgifter. Ingen kan være tjent med en konstant forhøjelse af betalingen for eleverne; her må staten være villig til at hjælpe.

Om der skal ændres noget ved fordelingen af de enkelte tilskud, må vi se nærmere på. Mit parti tilsiger i alt fald støtte til en forbedring og en betryggelse af skolernes kår, og den vil de få, hvis de stilles på linie med højskolerne og landbrugsskolerne.

Ingmar Wagner: Den kommunistiske gruppe ser med sympati på de ændringer, der er foreslået i loven om husholdningsskoler og husholdningsseminarier. Det er, som det allerede er sagt, i realiteten kun nødvendige ændringer, som er en naturlig konsekvens af de mange prisstigninger, skolerne har været udsat for, siden loven sidst var til revision.

Vi kan tilslutte os forslaget om at nedsætte aldersgrænsen således, at eleven blot skal være fyldt 17 år inden afslutningen af

[Ingmar Wagner.]

et husholdningskursus, men vil dog tilslutte os det spørgsmål, som er rejst, om man ikke i det kommende udvalg alvorligt skal overveje helt at fjerne disse aldersbestemmelser. Der er mange unge piger, som, umiddelbart efter at de er gået ud af folkeskolen eller i alt fald ret hurtigt derefter, ønsker at gennemgå et husholdningskursus, og det er vel ret og rimeligt at ligestille sådanne unge piger med deres noget ældre kammerater. Måske kunne en sådan ændring af loven også betyde, at flere unge søgte ind på disse skoler; ikke mindst i forbindelse med de store årgange og de mange problemer, der knytter sig hertil, og som i særlig grad vedrører de unge piger, kunne måske en sådan lettelse af aldersbestemmelserne betyde større mulighed for, at flere unge kommer ind på disse skoler og får en huslig uddannelse.

Ånden i de foreslåede ændringer er jo, at husholdningsskolerne og husholdningsseminarierne skal ligestilles med landbrugsskolerne og folkehøjskolerne, og det er efter kommunisternes opfattelse helt i orden; netop herfor forstår jeg ikke rigtig, at det er nødvendigt at opretholde den eksisterende forskelsbehandling af forstandere og lærerinder på husholdningsskolerne og på højskolerne. Var det ikke rimeligt at ændre dette, således at der ikke længere er forskel på timetallet for en forstander på en folkehøjskole og en forstander på en husholdningsskole? Jeg beder udvalget om at se på denne side af sagen og anbefaler, at man er imødekommende overfor de ønsker, som er fremkommet fra forstandere og lærerinder ved husholdningsskolerne og husholdningsseminarierne.

Alfred Jørgensen: Forsåvidt det foreliggende lovforslag om støtte til husholdningsskoler og husholdningsseminarier tilsigter at yde disse skoler en hjælp til imødegåelse af de stigende udgifter ved driften, kan jeg billige forslaget's tendens. Det gælder således bestemmelsen om det grundtilskud, man vil yde skolerne i forhold til deres størrelse, ligeledes lovfæstelsen af bygnings- og rentetilskud og i det hele taget de bestemmelser i lovforslaget, der indenfor de bestående rammer kan tjene til at stabilisere og dermed forbedre skolernes økonomi.

Derimod er jeg betænkelig ved de bestemmelser i lovforslaget, der går ud over disse rammer og tilsigter at give skolerne et nyt økonomisk grundlag, hvorved de mister deres karakter af private skoler og i stigende grad bliver afhængige af staten. Jeg tænker således på lovforslaget's bestemmelse om, at statens tilskud til lønninger forhøjes fra 50 pct. til 70 pct., idet staten herved påtager sig at udrede også den del af udgiftsstigningen, der rettelig burde påhvile eleverne og hjemmene. Man må jo huske, at stigningen i skolernes udgifter ikke er et isoleret fænomen, men et led i den almindelige prisstigning og indtægtsstigning, og de unge selv har i dag stigende indtjenings- og opsparingsmuligheder. Der er for mig heller ingen tvivl om, at det udbytte, de unge får ved et ophold på disse eller tilsvarende skoler, står i et vist forhold til det, de selv får lov til at yde til gennemførelse deraf.

Jeg benytter lejligheden til at fremføre disse principielle betragtninger, som jeg mener burde være bestemmende for lovgivningen på disse områder. Mine indvendinger er ikke møntet på husholdningsskolerne specielt, og da vi kan se det rimelige i, at disse skoler tilskudsmæssigt får samme status som landbrugsskoler og højskoler, vil vi fra mit partis side, som forholdene nu ligger, ikke modsætte os gennemførelsen af lovforslaget.

Undervisningsministeren (Bomholt): Jeg takker de ærede ordførere for deres tilslutning til lovforslaget og for de forstående udtalelser, der er fremsat.

På vore husholdningsskoler og husholdningsseminarier udføres der et overordentlig værdifuldt arbejde, og skolerne fortjener at kunne arbejde under samme gode kår som højskolerne, også under hensyn til det høje samfundsmæssige og etiske formål, de tjener. Vi bør tilføre husgerningen den størst mulige prestige, og derfor søger vi også at skabe de bedst mulige forudsætninger for et godt og tilfredsstillende arbejde.

Det ærede medlem fru Hanne Budtz talte om, at eleverne muligvis i en noget yngre alder skulle kunne indmelde sig i en husholdningsskole. Fremtidig — efter lovforslaget — skal eleverne altså være fyldt

[Undervisningsministeren.]

17 år, når de forlader skolen. Et kursus kan vare i 10 måneder, og det vil sige, at eleverne kan være mellem 16 og 16½ år, når de begynder et kursus. Det ærede medlem stillede som ønskemål 16 år. Der er altså ikke langt fra det, det ærede medlem ønskede, til det, lovforslaget giver mulighed for, men man må vel også på dette område se hen til det arbejde, som ungdomsskoler og efterskoler udfører for de ganske unge, og ikke gå altfor tæt ind på efterskolens naturlige arbejdsområde.

Det ærede medlem fru Ingeborg Refslund Thomsen talte om skoleledernes, forstanderindernes, timetal, og der er naturligvis ikke noget til hinder for at drøfte dette nærmere i udvalget.

Det ærede medlem hr. Alfred Jørgensen var betænkelig ved det forøgede tilskud til lærerlønningerne, men tilføjede, at det var som princip. Jeg forstår, at det ærede medlem for en gangs skyld vil bestræbe sig for at overvinde princippet og tiltræde det konkrete lovforslag, og det takker jeg det ærede medlem for.

Hermed sluttede forhandlingen.

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Poul Hansen (Grenaa): Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om oprettelse af Statens kunsthånd og Eckersberg-Thorvaldsenfondet.

(Lovforslaget findes i tillæg A. sp. 973, fremsættelsen i tidenden sp. 2257).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Lars M. Olsen: Det var tidligere minister K. K. Steincke, der et sted i en af sine bøger skrev, at det her i Danmark som regel tager 30 år fra det øjeblik, en idé rejses på rigsdagen, til den gennemføres. Det faldt mig ind, da jeg læste den betænkning, vi har fået fra kunstkommissionen, idet det af denne fremgår, at tankerne om det, vi nu er i færd med at behandle, første gang kom frem for ca. 30 år siden, men til trods for at det har varet så længe, før et realistisk forslag kom til at ligge på folketingets bord, synes jeg, der er al mulig grund til at kippe med flaget. Jeg synes, at det er et prisværdigt initiativ, der her er taget, og at den kommission, som her har afgivet en foreløbig betænkning, fortjener påskønnelse, og det samme gælder naturligvis den højtærede minister.

Betænkningen er særdeles kortfattet, men meget oplysende, idet den giver en masse interessante enkeltoplysninger om de forsøg, der herhjemme er gjort fra offentlig side på at smykke såvel offentlige bygninger som parker og andet lignende med kunstværker. Jeg kan ikke undlade som københavnere at føle mig en lille smule beskæmmet overfor visse provinsbyer, når jeg læser denne foreløbige betænkning, især overfor Aarhus, der tilsyneladende på dette felt til trods for Aarhus kommunes langt mindre finansielle styrke har ydet en indsats på dette område, som langt overstråler den, som er ydet her i hovedstaden. Jeg håber og tror, at der ved vedtagelsen af dette lovforslag vil komme mere gang i denne sag, og at loven også på andre områder vil kunne tjene som igangsætter, så der skabes et virkelig inspirerende arbejde overalt i landet, især naturligvis sådanne steder, hvor det med en vis ret kan siges at man har forsømt noget.

Overhovedet kan man måske spørge sig selv, om ikke den demokratiske stat på dette specielle felt og forøvrigt også på andre indenfor det kulturelle gebet er for